

مراتب نظام هستی از منظر امام خمینی(ره)

(براساس تعلیقات مصباح‌الانس)

غلامرضا حسین پور^(۱)

دربارهٔ مراتب نظام هستی از اهداف این پژوهش است.

کلیدواژگان: امام خمینی، قونوی، فناری، ذات، احدیت، واحدیت، اسماء و صفات.

مقدمه

مفتاح‌الغیب، نخستین و مهمترین اثری است که رسماً در علم عرفان نظری توسط صدرالدین محمد قونوی (۶۷۳ - ۶۰۷) نگاشته شده و فصل تازه‌یی در مبانی عرفان نظری یا عرفان فلسفی گشوده است. مصباح‌الانس اثر شمس‌الدین محمد فناری (۷۵۱ - ۸۳۴) نیز شرحی تفصیلی بر این کتاب است که در استدلالی و برهانی کردن مباحث عرفانی سهم بسزایی داشته است.

عرفا و حکمای شیعه پیرو مکتب ابن عربی نیز به مفتاح‌الغیب و بیشتر به شرح آن، یعنی مصباح‌الانس نظر داشته‌اند و تعلیقات ارزنده‌یی بر آن نگاشتند. عارفانی چون آقامحمد رضا قمشه‌ای، میرزاهاشم اشکوری، میر سیدمحمد قمی و امام خمینی از جمله این بزرگانند که تعلیقات آنها در تبیین و ایضاح مقاصد کتاب بسیار مفید بوده است.

چکیده

مفتاح‌الغیب نخستین اثری است که رسماً در علم عرفان نظری توسط صدرالدین قونوی نگاشته شد و مصباح‌الانس اثر شمس‌الدین فناری نیز بعنوان شرحی تفصیلی بر این کتاب، از آثاری است که در استدلالی کردن مباحث عرفانی سهم بسزایی دارد. عارفانی چون امام خمینی(ره) از جمله محققانی هستند که تعلیقات آنها در تبیین و ایضاح مقاصد مصباح‌الانس، بسیار مفید بوده است. این جستار بدنبال تبیین مراتب نظام هستی از نظر امام خمینی بر اساس تعلیقات ایشان بر مصباح‌الانس است. مراتب وجود حق در قوس نزول، همان سلسلهٔ وجودات در نظام هستی است که شامل اعتبارات و تعینات وجود - یعنی مقامات ذات، احدیت و واحدیت - میشود. بعبارت دیگر، حق تعالی دارای تعیناتی است که ابتدا در مقام ذات که البته مقام بدون اسم و رسمی است، متجلی میشود و سپس با تنزل، به مقام احدیت و باز با تنزلی دیگر، به مقام واحدیت میرسد. این مقام واحدیت، مقام تفصیل اسماء و صفات حق است که اعیان ثابته، صور و مظاهر این اسماء و صفات هستند و بهمین ترتیب، اعیان خارجی یا امور واقع نیز مظاهر اعیان ثابته‌اند. ارزیابی، تحلیل و نقد آراء امام خمینی

تاریخ دریافت: ۹۸/۴/۱ تاریخ تأیید: ۹۸/۶/۲۳

(۱). استادیار گروه عرفان اسلامی، پژوهشکدهٔ امام خمینی(س) و انقلاب اسلامی؛ reza_hossein_pour@yahoo.com